

Sprawa C-481/23 [Sangas]ⁱ

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Data wpływu:

26 lipca 2023 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Audiencia Nacional (Hiszpania)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

24 lipca 2023 r.

Oskarżony:

JMTB

AUDIENCIA NACIONAL (sąd centralny)

SALA DE LO PENAL (izba karna)

[...]

[kwestie proceduralne na gruncie prawa krajowego]

**PYTANIE PREJUDYCJALNE PRZEDSTAWIONE TRYBUNAŁOWI
SPRAWIEDLIWOŚCI UNII EUROPEJSKIEJ**

1. Sąd, który występuje z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

[...] Sala de lo Penal de la Audiencia Nacional (sąd centralny izba karna).

2. [...] [oznaczenie stron biorących udział w postępowaniu]

ⁱ Niniejszej sprawie została nadana fikcyjna nazwa, która nie odpowiada rzeczywistej nazwie żadnej ze stron postępowania.

3. Przedmiot sporu i okoliczności faktyczne:

Wyrokiem z dnia 21 lutego 2022 r. (ROJ: SAN 677/2022 – ECLI:ES:AN:2022:677), doprecyzowanym w drodze postanowienia z dnia 3 marca 2022 r. [...], oskarżony JMTB został skazany, wraz z innymi osobami, jako sprawca TRZECH przestępstw PRZECIWKO FINANSOM PUBLICZNYM i jednego przestępstwa PRANIA PIENIĘDZY na następujące kary:

- a) za każde z trzech przestępstw PRZECIWKO FINANSOM PUBLICZNYM: 2 lata pozbawienia wolności oraz grzywnę w wysokości 23 000 000 EUR za rok obrotowy 2011, 135 000 000 EUR za rok obrotowy 2012 i 140 000 000 EUR za rok obrotowy 2013, a także utratę możliwości uzyskania dotacji lub pomocy publicznej oraz prawa do korzystania z ulg lub zwolnień podatkowych, bądź z zakresu ubezpieczeń społecznych przez okres trzech lat;
- b) za przestępstwo PRANIA PIENIĘDZY: 6 lat pozbawienia wolności oraz GRZYWNĘ w wysokości 54 000 000 EUR.

Czyny, za które oskarżony został skazany, polegały, w skrócie, na utworzeniu kilku spółek w Hiszpanii, na czele których postawił on podstawione osoby, które działały jako rzekomi członkowie zarządu w celu dokonywania w Hiszpanii oszustw podatkowych w zakresie dokonywania, odpowiednio w latach obrotowych 2011, 2012 i 2013, płatności podatku od wartości dodanej (VAT) związanego ze sprzedażą paliw w Hiszpanii. Ponadto oskarżony, w celu ukrycia pochodzenia wyłudzonych kwot, kierował w Hiszpanii procederem wyprowadzania środków pieniężnych ze spółek wykorzystywanych do dokonywania oszustw podatkowych i zlecał wykonywanie przelewów do innych spółek uczestniczących w sieci przestępczej oraz na rachunki [bankowe] znajdujące się za granicą.

Kiedy oskarżony zapowiedział złożenie skargi kasacyjnej od tego wyroku, odmówiono mu udzielenia zgody na wyjazd do Rumunii, lecz po tym, jak oskarżony został zlokalizowany podczas przekraczania granicy Chorwacji w kierunku Rumunii, zarządzono jego poszukiwanie, zatrzymanie i aresztowanie o zasięgu krajowym i międzynarodowym, przy czym został wydany europejski i międzynarodowy nakaz aresztowania.

W piśmie z dnia 4 kwietnia 2023 r. sądu apelacyjnego w Alba Iulia (Rumunia) przekazano kopię wyroku karnego nr 21/13.03.2023 odmawiającego wykonania europejskiego nakazu aresztowania wydanego przeciwko oskarżonemu.

W uzasadnieniu wyroku sądu rumuńskiego odmawiającego przekazania oskarżonego stwierdzono, po pierwsze, że nie zachodzi żadna z obowiązkowych podstaw odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania.

Następnie, w dokonanej w wyroku analizie, czy ma zastosowanie którakolwiek z fakultatywnych podstaw odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania, stwierdzono, że osoba, której dotyczy nakaz, przedstawiła

dokumenty potwierdzające jej nieprzerwany i zgodny z prawem pobyt na terytorium Rumunii przez okres co najmniej pięciu lat oraz że osoba, której dotyczy nakaz, oświadczyła, że nie chce zostać przekazana hiszpańskim organom sądowym, co jest równoznaczne z odmową wykonania kary w wydającym nakaz państwie członkowskim, a zatem uznano, że zachodzą podstawy do odmowy przekazania.

Z drugiej strony sąd rumuński stwierdził, że przestępstwa, za które osoba, której dotyczy nakaz, została skazana w pierwszej instancji przez organ sądowy wydający europejski nakaz aresztowania zostały określone w ustawodawstwie krajowym jako przestępstwa oszustwa podatkowego i prania pieniędzy, że karą za te dwa przestępstwa jest kara pozbawienia wolności od 3 do 10 lat, a zatem, gdyby czyny te podlegały jurysdykcji rumuńskich organów sądowych, okres przedawnienia odpowiedzialności karnej wynosiłby 10 lat od daty ostatniej czynności/zaniechania. Sąd rumuński wskazuje, że trzy przestępstwa oszustwa podatkowego, za które osoba, której dotyczy nakaz, została skazana, zostały popełnione w latach obrotowych, odpowiednio, 2011, 2012 i 2013, a zatem można uznać, że okres przedawnienia rozpoczął bieg najpóźniej w dniu 31.12.2013 r.

Jednakże, pomimo wcześniejszego stwierdzenia, że bieg terminu przedawnienia rozpoczyna się w dniu 31 grudnia 2013 r. oraz że termin przedawnienia wynosi 10 lat, sąd ten stwierdził, co następuje: „w przypadku, gdyby bieg terminu przedawnienia odpowiedzialności karnej nie został przerwany lub zawieszony, termin ten upłynąłby w dniu 30.12.2021 r.” (*sic.*), oraz że od czasu popełnienia czynu nie zaistniała żadna okoliczność, która stanowiłaby przerwanie biegu przedawnienia odpowiedzialności karnej, mimo że izba karna Audiencia Nacional (sądu centralnego) wyraźnie poinformowała władze rumuńskie, że do chwili odbycia rozprawy ustnej i zaskarżenia wyroku skazującego nie miały miejsca żadne przerwy w toku postępowania.

Sąd rumuński uznał zatem, że zachodzą dwie fakultatywne podstawy odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania i w związku z tym odmówił wykonania europejskiego nakazu aresztowania wydanego przeciwko osobie, której dotyczy nakaz, to jest JMTB:

- osoba, której dotyczy nakaz, zamieszkuje w Rumunii;
- stwierdzono, że przestępstwa uległyby przedawnieniu, gdyby podlegały jurysdykcji rumuńskich organów sądowych.

4 Przepisy prawa mające znaczenie w sprawie:

Artykuł 4 decyzji ramowej Rady z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi (2002/584/WSiSW) wymienia wśród podstaw fakultatywnej odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania:

– w pkt 4): *w przypadku gdy zgodnie z prawodawstwem wykonującego nakaz państwa członkowskiego ściganie karne lub ukaranie osoby, której dotyczy nakaz, jest ustawowo zakazane [zgodnie z ustawodawstwem wykonującego nakaz państwa członkowskiego nastąpiło przedawnienie karalności lub wykonania kary] i gdy czyny podlegają jurysdykcji tego państwa członkowskiego na podstawie jego prawa karnego;*

– w pkt 6): *jeśli europejski nakaz aresztowania został wydany w celu wykonania kary pozbawienia wolności lub środka zabezpieczającego [polegającego na pozbawieniu wolności], a osoba, której dotyczy nakaz, jest obywatelem wykonującego nakaz państwa członkowskiego lub w tym państwie stale przebywa [ma w nim miejsce zamieszkania], a państwo to zobowiązuje się wykonać karę pozbawienia wolności lub środek zabezpieczający zgodnie z jego prawem krajowym.*

- a) Zgodnie z art. 4 pkt 4 odmowa wykonania przekazania może nastąpić tylko w przypadku, gdy państwo wykonujące ENA posiada, na mocy swojego prawa krajowego, jurysdykcję do ścigania czynów, w związku z którymi wydano europejski nakaz aresztowania, a zatem może stosować swoje prawo krajowe w celu ustalenia, czy upłynął okres przedawnienia przestępstwa lub kary określony w jego ustawodawstwie.

Z drugiej strony, jeżeli sądy państwa wykonującego nie posiadają jurysdykcji pozwalającej im na stwierdzenie popełnienia czynów, w związku z którymi wydano ENA, nie mogą one orzekać w przedmiocie przedawnienia kary lub przestępstwa przy zastosowaniu własnego ustawodawstwa, lecz muszą przestrzegać uregulowania państwa, w którym prowadzone jest postępowanie karne.

- b) Z drugiej strony art. 4 ust. 6 pozwala na odmowę przekazania w przypadku zajścia trzech przesłanek:

- jeżeli europejski nakaz aresztowania został wydany w celu wykonania kary pozbawienia wolności lub środka zabezpieczającego polegającego na pozbawieniu wolności;
- jeżeli osoba, której dotyczy nakaz, jest obywatelem wykonującego nakaz państwa członkowskiego lub ma w tym państwie miejsce zamieszkania;
- oraz jeżeli państwo wykonujące nakaz zobowiązuje się wykonać karę pozbawienia wolności lub środek zabezpieczający zgodnie z jego prawem krajowym.

5 Względy, które budzą u sądu wątpliwości co do wykładni lub ważności prawa Unii:

W świetle orzeczenia sądu rumuńskiego zasady przywołanej dyrektywy, które muszą być przestrzegane przez wszystkie państwa członkowskie Unii Europejskiej, nie wydają się być respektowane.

- a) Przede wszystkim, w wydanym orzeczeniu sąd rumuński odmówił przekazania oskarżonego JMTB, uznając, że zgodnie z ustawodawstwem rumuńskim przestępstwa uległy przedawnieniu.

Orzeczenie to opiera się jednak na zastosowaniu przepisów dotyczących przedawnienia przestępstw zawartych w ustawodawstwie rumuńskim, pomimo że wszystkie ścigane czyny zostały popełnione w Hiszpanii i stanowią one oszustwa podatkowe godzące w interesy gospodarcze Hiszpanii, co oznacza, że sądy rumuńskie w żadnym przypadku nie posiadają jurysdykcji uprawniającej do ich ścigania.

- b) Odmowa przekazania na tej podstawie, że osoba, której dotyczy nakaz, zamieszkuje w Rumunii, nie wydaje się spełniać zawartych w decyzji ramowej przesłanek dotyczących zastosowania fakultatywnej klauzuli odmowy przekazania.

Pierwsza z przywołanych wcześniej przesłanek nie została w niniejszej sprawie spełniona, bowiem postępowanie w przedmiocie tych czynów nadal się toczy, pomimo że został wydany wyrok sądu pierwszej instancji skazujący osobę, której dotyczy nakaz.

Aczkolwiek osoba, której dotyczy nakaz, jest uważana za zamieszkałą w Rumunii, pomimo faktu, że w okresie prowadzenia postępowania w sprawie zezwolono jej na wyjazd do Rumunii jedynie na krótkie okresy czasu, odmowie przekazania nie towarzyszy zobowiązanie władz rumuńskich do wykonania w Rumunii kary, na którą mogłaby zostać ostatecznie skazana osoba, której dotyczy nakaz, co skutkuje, w przypadku utrzymania tej oceny, stworzeniem obszaru bezkarności za te czyny.

Jak wskazano w wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej C- 158/21 z dnia 31 stycznia 2023 r. (Roj: PTJUE 21/2023 – ECLI:EU:C:2023:57), w pkt 75 i 76, *przyznanie, że każde państwo członkowskie może dodać do wspomnianych podstaw inne podstawy dające wykonującemu nakaz organowi sądowemu możliwość niewykonania europejskiego nakazu aresztowania, mogłoby, po pierwsze, zagrozić jednolitemu stosowaniu decyzji ramowej 2002/584 poprzez uzależnienie jej stosowania od norm prawa krajowego, a po drugie, pozbawić skuteczności obowiązek wykonywania europejskich nakazów aresztowania ustanowiony w art. 1 ust. 2 tej decyzji ramowej poprzez umożliwienie w praktyce każdemu państwu członkowskiemu swobodnego określenia, jaki zakres ma ten obowiązek dla jego wykonujących nakazy organów sądowych. Taka wykładnia stanowiłaby przeszkodę dla prawidłowego funkcjonowania uproszczonego*

i skutecznego systemu przekazywania osób skazanych lub podejrzanych o naruszenie przepisów ustawy karnej ustanowionego w rzeczonyj decyzji ramowej, a tym samym byłaby sprzeczna z celem tej decyzji, przypomnianym w pkt 67 niniejszego wyroku.

Konieczność przedstawienia pytania prejudycjalnego:

Przedstawienie pytania prejudycjalnego jest konieczne, ponieważ wydany przez sąd [hiszpański] europejski nakaz aresztowania został pozbawiony skuteczności w odniesieniu do Rumunii, gdzie zbieg znalazł schronienie, oraz z pewnością w odniesieniu do innych członków Unii Europejskiej. W tym zakresie przywołane orzeczenie sądu rumuńskiego stanowi: „*rumuński organ sądowy wykonujący europejski nakaz aresztowania zwraca się do krajowego biura SIRENE o podjęcie niezbędnych kroków w celu dodania wskaźnika ważności do wniosku SIS złożonego przez inne państwo członkowskie na podstawie europejskiego nakazu aresztowania, którego wykonania odmówił właściwy organ sądowy*”.

W wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (wielka izba) C- 158/21 z dnia 31 stycznia 2023 r. (ECLI:EU:C:2023:57) wskazano w pkt 140, że żaden przepis decyzji ramowej 2002/584 nie wyklucza wydania kilku kolejnych europejskich nakazów aresztowania przeciwko danej osobie, w tym gdy odmówiono wykonania pierwszego europejskiego nakazu aresztowania dotyczącego tej osoby.

Jednakże, w pkt 141 tego wyroku stwierdzono, że wydanie nowego europejskiego nakazu aresztowania może okazać się konieczne, *gdy wyeliminowano okoliczności stanowiące przeszkodę w wykonaniu poprzedniego europejskiego nakazu aresztowania lub gdy decyzja o odmowie wykonania tego europejskiego nakazu aresztowania nie była zgodna z prawem Unii.*

Konieczne jest zatem, aby Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej orzekł, czy orzeczenie sądu rumuńskiego jest zgodne, bądź nie, z prawem Unii, co najmniej w celu umożliwienia wydania nowego europejskiego nakazu aresztowania przeciwko oskarżonemu, którego dotyczy nakaz, który byłby skuteczny na terytorium, na którym schronił się on w celu zyskania bezkarności.

6. Dokonane czynności postępowania:

[...]

[czynności procesowe; stanowiska stron w przedmiocie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym; Abogado del Estado (prokurator reprezentujący państwo) i Ministerio Fiscal (prokurator) popierają wystąpienie z wnioskiem; oskarżony JMTB sprzeciwia się temu]

7. Pytania prejudycjalne:

Na podstawie art. 19 ust. 3 lit. b) Traktatu o Unii Europejskiej i art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej konieczne jest, aby Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wypowiedział się w przedmiocie następujących pytań:

1. Zważywszy, że w art. 4 pkt 6 decyzji ramowej Rady z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi (2002/584/WSiSW) wśród podstaw fakultatywnej odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania wskazano okoliczność, że europejski nakaz aresztowania został wydany w celu wykonania kary pozbawienia wolności lub środka zabezpieczającego polegającego na pozbawieniu wolności, a osoba, której dotyczy nakaz, jest obywatelem wykonującego nakaz państwa członkowskiego lub ma w nim miejsce zamieszkania, a państwo to zobowiązuje się wykonać karę pozbawienia wolności lub środek zabezpieczający zgodnie z jego prawem krajowym:

a) **Czy dopuszczalne jest rozszerzenie zastosowania tej fakultatywnej podstawy odmowy przekazania na przypadki, w których nie wydano jeszcze prawomocnego wyroku przeciwko osobie, której dotyczy nakaz?**

b) **W przypadku dopuszczenia takiej możliwości, czy możliwa jest odmowa przekazania na tej podstawie, że osoba, której dotyczy nakaz, jest uznawana za zamieszkałą w państwie wykonującym nakaz, bez zobowiązania się przez państwo wykonujące nakaz do wykonania przez nie kary lub środka zabezpieczającego zgodnie z jego prawem krajowym?**

2. Zważywszy, że w art. 4 pkt 4 decyzji ramowej Rady z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi (2002/584/WSiSW) wśród podstaw fakultatywnej odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania wskazano okoliczność, że zgodnie z ustawodawstwem wykonującego nakaz państwa członkowskiego nastąpiło przedawnienie karalności lub wykonania kary i gdy czyny podlegają jurysdykcji tego państwa członkowskiego na podstawie jego prawa karnego, **czy możliwe jest rozszerzenie zastosowania tej fakultatywnej podstawy odmowy wykonania ENA na przypadki, w których przestępstwo lub kara zostały uznane za przedawnione zgodnie z ustawodawstwem wykonującego nakaz państwa członkowskiego, nawet jeśli sądy tego państwa nie posiadają jurysdykcji uprawniającej je do ścigania tych czynów?**

[...]

[podpisy sędziów]